

تفسیر المیزان (المیزان فی تفسیر القرآن)

جلد بیستم

سورہی مبارکہی آل عمران (آیات ۸۱ تا ۱۱۰)

نوشتہ علامہ فقید سید محمد حسین طباطبائی

ترجمہ سید محمد باقر موسوی ہمدانی

تہیہ و کرداری: عصمت گلزار

www.ketab.ir

تفسیر المیزان (المیزان فی تفسیر القرآن)

جلد بیستم - سوره‌ی مبارکه‌ی آل عمران (آیات ۸۱ تا ۱۱۰)

نوشته: علامه فقید سید محمدحسین طباطبائی

ترجمه: سید محمد باقر موسوی همدانی

تهیه و گردآوری: عصمت گلزار

ناشر: پرنیان اندیش

چاپ اول: ۱۴۰۰

طراح صفحات: مهری افروز

طراح جلد و مدیریت چاپ: مهندس سپهر انصاری - ۰۹۱۲۵۲۷۰۹۶۹

تیراژ: ۱۰ نسخه

تعداد صفحات: ۱۳۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۶۴-۶۱-۵

ارزش: ۱۵۰۰۰ تومان

سرشناسه: طباطبائی، سیدمحمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰.

Tabatabai, Sayyed Muhammad Husayn

عنوان قراردادی: المیزان فی تفسیر القرآن. فارسی

عنوان و نام پدیدآور: تفسیر المیزان (المیزان فی تفسیر القرآن) / نوشته سیدمحمدحسین طباطبائی؛

ترجمه سیدمحمدباقر موسوی همدانی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات پرینان اندیش، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ج. ۱۴/۵ و ۲۱/۵ س.م.

شابک: ج ۱: ۴۱-۶۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۱-۱-۲ ج ۲: ۶۱-۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۳

ج ۳: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۴ ج ۴: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۵

ج ۵: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۶ ج ۶: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۷

ج ۷: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۸ ج ۸: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۹

ج ۹: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۰ ج ۱۰: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۱

ج ۱۱: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۲ ج ۱۲: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۳

ج ۱۳: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۴ ج ۱۴: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۵

ج ۱۵: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۶ ج ۱۶: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۷

ج ۱۷: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۸ ج ۱۸: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۱۹

ج ۱۹: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۲۰ ج ۲۰: ۷۰-۸۲۳۹-۹۷۸-۶۰-۲۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: ج. ۲ - ۴ (چاپ اول: ۱۳۹۸) (فیا).

یادداشت: ج. ۵ و ۱۶ (چاپ اول: ۱۳۹۸).

یادداشت: ج. ۱۷ و ۱۸ (چاپ اول: ۱۳۹۹).

یادداشت: ج. ۱۹ و ۲۰ (چاپ اول: ۱۴۰۰).

مندرجات: ج. ۱: سوره مبارکه ی حمده - ج. ۲: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۱ تا ۲۵).

ج. ۳: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۲۶ تا ۳۴) - ج. ۴: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۳۵ تا ۴۸).

ج. ۵: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۴۹ تا ۸۸) - ج. ۶: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۸۹ تا ۱۰۷) - ج. ۷:

سوره مبارکه ی بقره (آیات ۱۰۸ تا ۱۲۹) - ج. ۸: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۱۳۰ تا ۱۵۷) - ج. ۹:

سوره مبارکه ی بقره (آیات ۱۵۸ تا ۱۷۶) - ج. ۱۰: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۱۷۷ تا ۱۸۷) - ج. ۱۱:

سوره مبارکه ی بقره (آیات ۱۸۸ تا ۲۰۷) - ج. ۱۲: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۲۰۸ تا ۲۱۵) -

ج. ۱۳: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۲۱۶ تا ۲۲۷) -

ج. ۱۴: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۲۲۸ تا ۲۵۲) - ج. ۱۵: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۲۵۳ تا ۲۷۴).

ج. ۱۶: سوره مبارکه ی بقره (آیات ۲۷۵ تا ۲۸۶) - ج. ۱۷: سوره مبارکه ی آل عمران (آیات ۱ تا ۱۸).

ج. ۱۸: سوره مبارکه ی آل عمران (آیات ۱۹ تا ۶۰) - ج. ۱۹: سوره مبارکه آل عمران (آیات ۶۱ تا ۸۱) - ج. ۲۰: سوره مبارکه آل عمران (آیات ۸۲ تا ۱۱۰).

موضوع: تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴

موضوع: Qur'an -- Shiite hermeneutics -- ۲۰th century

شناسه افزوده: موسوی همدانی، سیدمحمدباقر، ۱۳۰۴ - ۱۳۷۹، مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۸ ۴۱۰۴۵۰۲۵ ط BP۹۸/

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۷۲۶

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۶۲۸۵۹

۱۱.....	مقدمه
۲۳.....	بسم الله الرحمن الرحيم
۲۳.....	روش تفسیری طبقات اول و دوم مفسرین
۲۵.....	روش تفسیری محدثین
۲۷.....	روش متکلمین در تفسیر قرآن و فرق بین تفسیر و تطبیق
۲۸.....	روش فلاسفه مشاء و اشراقی و متصوفه در تفسیر قرآن
۳۰.....	تفسیر در قرن حاضر و تفسیر قرآن بر مبنای علوم طبیعی و اجتماعی
۳۱.....	نظر مسلمان نماهای پیرو این روش درباره روایات
۳۲.....	نقص و انحراف مشرک تمام مسلک های تفسیری یاد شده
۳۳.....	عدم ابهام و اغلاق در مفاهیم آیات و منشاء اختلافات
۳۴.....	علت سبقت معانی مادی کلمات وضع شده به ذهن
۳۷.....	جمود مقلدین از اصحاب حدیث به ظواهر آیات و رد بر آنها
۳۸.....	دو راهی استفاده از علم برای درک حقائق قرآن و جمود به ظواهر آن
۳۹.....	دو روش برای فهم حقائق قرآن
۴۱.....	فرمایشات پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره قرآن کریم
۴۳.....	ویژگی تفسیر المیزان
۴۵.....	سوره آل عمران
۴۵.....	آیات ۸۱ - ۸۵
۵۲.....	مناقشه در سخن بعضی از مفسرین در معنای آیه
۵۴.....	تسلیم تکوینی تمامی اهل آسمانها و زمین در برابر الله تعالی

آیات ۸۶ - ۹۱.....	۵۹.....
آیات ۹۲-۹۵.....	۶۷.....
حاصل شبهه ای که یهود به مؤمنین القاء می کردند.....	۷۳.....
بررسی گفتار دیگر مفسرین در خصوص این آیه شریفه.....	۷۵.....
آیات ۹۶-۹۷.....	۷۹.....
حج اولین بار در زمان ابراهیم علیه السلام تشریع شد.....	۸۲.....
استخدام دو جانبه یک کلام، از عجایب لطایف قرآن کریم است.....	۸۵.....
بحث روایتی (روایاتی درباره: کعبه، دحوالارض، اولین بیت مبارک بودن بیت الله، حج و.....)	۹۰.....
دو روایت در زمینه توسعه مسجدالحرام در زمان بنی عباس.....	۹۲.....
روایاتی از معصومین در وجوب حج.....	۹۴.....
بحث تاریخی (پیرامون بنای کعبه و چند بار تجدید بنای آن).....	۹۴.....
شکل کعبه.....	۹۷.....
جامه کعبه.....	۹۹.....
تولیت کعبه.....	۱۰۱.....
آیات ۹۸-۱۰۱.....	۱۰۳.....
بیان ارتباط این آیات با آیات سابق مربوط به یهود.....	۱۰۴.....
آیات ۱۰۲-۱۱۰.....	۱۰۸.....
امر به معروف و نهی از منکر، از لوازم و واجبات اجتماع معتصم	
به جبل الله است.....	۱۲۱.....

علامه سید محمدحسین قاضی طباطبایی تبریزی (زاده ۱۲۸۱ تبریز - درگذشته ۲۴ آبان ۱۳۶۰ قم) معروف به علامه طباطبایی، روحانی سرشناس، فیلسوف عظیم الشأن و نویسنده پرتلاش و ژرف اندیش ایرانی، از مراجع تقلید بزرگ شیعه و از مدرسان صاحب نام حوزه علمیه قم به شمار می‌آمد.

دوره ی کودکی و نوجوانی وی در تبریز سپری شد. در پنج سالگی مادر و در نه سالگی پدر خود را از دست داد. وصی پدرش، او و تنها برادرش محمدحسن الهی طباطبایی را برای تحصیل به مکتب فرستاد. تحصیلات ابتدایی شامل قرآن و کتب ادب پارسی را فرا گرفت، سپس به تحصیل علوم دینی پرداخت. علاوه بر آموختن ادبیات، زیر نظر میرزا علینقی خطاط به یادگیری فنون خوشنویسی پرداخت. تحصیلات ابتدایی بواسطه به ذوق سرشار و علاقه ی وافر او پاسخ گوید، بنابراین به مدرسه طالبیه تبریز رفت و به فراگیری ادبیات عرب، علوم نقلی، فقه و اصول پرداخت و به مطالعه در زمینه های گوناگون دانش اسلامی سرگرم شد. خود از دوران تحصیل چنین یاد می کند: «در اوایل تحصیل که به صرف و نحو اشتغال داشتم، علاقه ی زیادی به ادامه تحصیل نداشتم و از این رو هر چه می‌خواندم، نمی‌فهمیدم و چهار سال به همین نحو گذراندم. پس از آن یکباره عنایت خدایی دامن گیرم شده عوضم کرد و در خود یک نوع شیفتگی و بیتابی نسبت به تحصیل کمال، حس نمودم. به‌طوری‌که از همان روز تا پایان ایام تحصیل که تقریباً هفده سال طول کشید، هرگز نسبت به تعلیم و تفکر درک خستگی و دلسردی نکردم و زشت و زیبای جهان را فراموش نموده و تلخ و شیرین حوادث، برابر می‌پنداشتم. بساط معاشرت غیر اهل علم را به کلی برچیدم. در خورد و خواب و لوازم دیگر زندگی، به حداقل ضروری قناعت

نموده باقی را به مطالعه می‌پرداختم. بسیار می‌شد به ویژه در بهار و تابستان که شب را تا طلوع آفتاب با مطالعه می‌گذراندم و همیشه درس فردا را شب پیش مطالعه می‌کردم و اگر اشکالی پیش می‌آمد با هر خودکشی بود حل می‌نمودم و وقتی که به درس حضور می‌یافتم، از آنچه استاد می‌گفت قبلاً روشن بودم و هرگز اشکال و اشتباه درس را پیش استاد نبردم.»

او همچنین همراه برادرش به نجف رفت و ده سال نیز در نجف به تحصیل علوم دینی مشغول شد. در این دوره، علوم ریاضی را نزد سید ابوالقاسم موسوی خوانساری نوه ی سید ابوالقاسم خوانساری و فقه و اصول را نزد استادانی نظیر محمد حسین نائینی و محمدحسین غروی اصفهانی فراگرفت. استاد وی در فلسفه، حکیم متاله، سید حسین بادکوبه‌ای بود. همچنین معارف الهیه، تفسیر قرآن به قرآن، حکمت و فلسفه، عرفان، اخلاق و فقه الحدیث را نزد سیدعلی قاضی طباطبایی آموخت. او در مدتی که در نجف مشغول تحصیل بود، به علت تنگی معیشت و نرسیدن مقرری که از ملک زراعیشان در تبریز به دست می‌آمد، مجبور به بازگشت به ایران شد و مدت ده سال پس از آن را در روستای شادآباد تبریز به پیشه ی زراعت و کشاورزی روزگار گذراند. درباره ی این دوره از حیات پربار این استاد بزرگ دین و علوم اسلامی، فرزندش سید عبدالباقی طباطبائی چنین می‌گوید: «خوب به یاد دارم که پدرم دائماً و در تمام طول سال مشغول فعالیت بود و کار کردن ایشان در فصل سرما حین ریزش باران و برف های موسمی، در حالی که چتر به دست گرفته یا پوستین به دوش داشتند، امری عادی تلقی می‌گردید. در مدت ده سال بعد از مراجعت علامه از نجف به روستای شادآباد، و به دنبال فعالیت‌های مستمر ایشان، قنات ها لایروبی و باغ‌های مخروبه تجدید خاک و اصلاح درخت شده و در عین حال چند باغ جدید احداث گردید و یک ساختمان ییلاقی هم داخل روستا جهت سکونت تابستانی خانواده ساخته

شد. در محل زیرزمین خانه نیز حمامی به سبک امروزی بنا نمود. طبقه زیر این اتاق‌ها انبار آب شرب منزل بود که در صورت لزوم، بایستی به داخل خم شده و ظرف آب شرب را پر می کردیم. چون خانه فاقد آشپزخانه بود، پخت و پز هم در داخل اتاق انجام می گرفت. در حالی که مادر ما به دو مطبخ (آشپزخانه) ۲۴ متر مربعی و ۳۵ متر مربعی عادت کرده بود، که در میهمانی‌های بزرگ از آن‌ها به راحتی استفاده می کرد. پدر ما در شهر قم چند آشنای انگشت شمار داشت که یکی از آن‌ها سید محمد حجت کوه‌کمری بود. اولین رفت و آمد علامه به منزل آقای حجت بود و کم‌کم با اطرافیان ایشان دوستی برقرار و رفت و آمد آغاز شد. علامه طباطبایی هنگام ورود به قم به قاضی معروف بود، اما چون از سلسله‌ی سادات طباطبایی هم بود، خود ترجیح داد به طباطبایی معروف شود. با ظاهری ساده، عمامه‌ای کوچک و قبا‌یی از جنس کرباس آبی رنگ و دکمه‌های باز قبا و بدون جوراب، با لباس کهنه و معمول در کوچه‌های قم تردد داشت و خانه‌ی بسیار محقر و ساده‌ای داشت. باز دستان زندگی در قم را از زبان فرزند این بزرگوار چنین می خوانیم: «همزمان با آغاز سال ۱۳۲۵ خورشیدی وارد شهر قم شدیم. در ابتدا به منزل یکی از بستگان که ساکن قم و مشغول تحصیل علوم دینی بود وارد شدیم، ولی به زودی در کوچه یخچال قاضی، در منزل یکی از روحانیان، اتاقی دو قسمتی که با نصب پرده قابل تفکیک بود، اجاره کردیم. این دو اتاق قریب بیست متر مربع بود.»

از رویدادهای مهم حیات فکری علامه طباطبایی در دوره زندگی در قم، آمدن هانری کُربِن از فرانسه به ایران و ملاقات با علامه طباطبایی در قم و تهران است. این ملاقات‌ها سبب شکل‌گیری حلقه‌ی فلسفی مهمی در آن دوران شد. به همت کربن، بسیاری از فلاسفه بعدی ایران معاصر، به همراه او در محضر علامه طباطبایی به فلسفه‌آموزی و طرح و درک مباحث عمیق فلسفی پرداختند.